

UPOZORENJE PROF. DR. ŽELJKA HORVATIĆA, PREDSEDNIKA NOVOOSNOVANE
AKADEMIJE PRAVNIH ZNANOSTI HRVATSKE

Svaka vlast iz pravne znanosti uzima samo ono što joj odgovara

ANTUN KREŠIMIR BUTERIN

Nakon znanosti i umjetnosti, tehničkih i medicinskih znanosti, na red za objedinjavanje u jedinstvenu instituciju prošloga su tjedna stigle i pravne znanosti. Prije tjeđan dana u Zagrebu je, naime, osnovana naša četvrta Akademija - Akademija pravnih znanosti Hrvatske. Time je istodobno uvećana 225. obljetnica osnivanja i neprekidnog rada zagrebačkog Pravnog fakulteta, no zamisao o njenom osnivanju i nije posve originalna. Priznaje to i glavni inicijator, ujedno i predsjednik Akademije, Željko Horvatić, profesor na Katedri kaznenog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jer se pritom vodio primjerom Akademije medicinskih znanosti Hrvatske koja djeluje od 1983. godine. Ipak, to nimalo ne umanjuje značaj što ga sam čin osnutka Akademije ima za hrvatske pravne znanosti, o čijim ciljevima razgovaramo upravo s prof. dr. Horvatićem.

Iskustvo nas upozorava da se u društvenom životu, poglavito u postupanju izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti, pririjetko koriste spoznaje iz pravne znanosti i da se i u hrvatskoj znanosti općenito, ona nedovoljno respektira. Često smo suočeni i s neuspjesima pojedinačnih nastojanja i istupanja naših znanstvenika, bilo zbog nerazumijevanja njihovih zahtjeva, nedovoljnog uvažavanja znanstvenog autoriteta osoba s kojima se radi ili bilo kojih drugih razloga koji, nažalost, pravnu znanost u Hrvatskoj neumjesno, neopravdano i neodrživo marginaliziraju. Izvršna, zakonodavna i sudbena vlast pririjetko koriste ono što im daje pravna znanost, naročito u normativnoj djelatnosti donošenja zakona te u njihovoj primjeni. A kad to i čine, onda iz nje uzimaju samo ono što im odgovara, zaboravljajući na sve što im ne odgovara. Zbog činjenice da to nije aktualni trenutak društvene zbilje, već kronično stanje, nužno je bilo kroz osnivanje ove Akademije institucionalizirati nezavisni autoritet naše svekolike pravne znanosti.

Izlaz nije u čestim promjenama zakona

Je li se glede te pravne izbjirljivosti vlasti, išta promijenilo nakon izbora 2000?
- Ne, u principu se ništa nije promijenilo. Gledajući uopćeno, svaki političar postupao je najbolje namjeri da koristi sve što mu pravna znanost može pružiti, ali je pritom ograničen interesima politike i svojim svakodnevnim političkim ciljevima. Nedavno sam u jednom referatu citirao premijera Račana iz doba dok je bio oporbeni sabornik. Jednom prigodom oštro je kritizirao pravnu nesigurnost i saborsku proceduru stalnog mijenjanja zakona otprilike reka: "pa što to radimo!". Bojim se da je danas drastično promijenio mišljenje. Kao premijer je suočen s imperativom predlaganja stalnih promjena zakona jer misli da to traži svakodnevni život. Pravna znanost mora dokazati i izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, sudbena ih na to već upozorava, da promjenama zakona nije obavljen i posao promjene životnih uvjeta. U tome leži naj-

PROF. DR. ŽELJKO HORVATIĆ: »Račan je u oporbi oštro kritizirao saborsku proceduru stalnog mijenjanja zakona, a njegova Vlada danas radi upravo to«

● Odlična je zamisao kombinacija licencnih sudaca uz još snažnije inzistiranje na savjetnicima koji bi na sudovima u drugostupanjskom postupku sucima pripremali predmete. Ja bih zato već sada, po hitnom postupku, u proračunu za 2002. godinu izdvojio svotu za oko 50 savjetnika

veća zabluda. Ako se mijenja neki zakon, prethodno valja prostrudirati sve učinke i posljedice koje će on donijeti. Nažalost, vlast se na to ne obazire dovoljno, a kadikad uopće ne.

● Zakoni se, dakle, ne smiju donositi zbrda-zdola, već promišljanjem na »duže pruge«?

- Točno, prije svake promjene treba jasno i nedvojbeno utvrditi učinak postojećeg zakona. Ako je loš bio zakon, a ne njegova provedba, tada ga treba mijenjati. Međutim, ako je i po postojećem zakonu moguće osigurati bolju provedbu, tada promjena zakona zaista nije potrebna, a u Hrvatskoj se to često mijesha. Primjerice, kad se već govori o sporosti sudova, znamo da će se uskoro mijenjati Zakon o kaznenom postupku i to s ciljem omogućavanja zastara dugotrajnih neriješenih predmeta tj. omogućavanja veće učinkovitosti rada istražnih tijela. A gotovo nitko ne zna da sadašnji Zakon tome nije nimalo smetao.

U Hrvatskoj - prenormiranost

● Zar tvrdite da ga ne treba mijenjati?

- Ne, nisam to rekao. Promjene su potrebne i njemu i drugim zakonima, kadikad tek u detaljima. No, samom promjenom zakona smatrati da je učinjeno mnogo, nije prihvatljivo. Ako se, pak, u sklopu promjene provedu i kompleksniji zahvati, česte su i katastrofalne pogreške.

● Što kanite poduzeti da se to raščisti?

- Kao predsjednik Akademije ću, čim se prihvati naš zahtjev za registracijom, predložiti budućem Znanstvenom vijeću da kao Akademijin prvi projekt ponudi Saboru i Vladi da znanstveno utvrdimo kakav je naš pravni sustav - koliko ima međusobno suprotnih zakona samo zato što su ih predlagala različita ministarstva. Međusobnu inkompatibilnost i nekoherentnost pravnog sustava treba jednom za svagda razriješiti, a prethodno valja provesti inventuru. Posve sam uvjeren da smo u Hrvatskoj svjedoci prenormiranosti.

● Gdje leže uzroci toga?

- U svakom ministarstvu i u svakom dijelu izvršne vlasti. Oni nastoje riješiti probleme na svom području, ne obazirući se dovoljno na zbivanja u susjedstvu. A zakonodavstvo je cjelina, bez obzira o čemu govorili. Ako je to gradsko smetlište, onda je u priču uključeno najmanje 4-5 pravnih grana, od zaštite okoliša i ljudskih prava do građevinarstva ili vodoprivrede. Kada svatko djeluje zasebno, ne vodeći računa o drugima, njegov rad i nastojanja postaju besmisleni.

● Jeste li zadovoljni radom Pravnog fakulteta koji zapravo »proizvodi« pravnike, suce i ine

pravne znanstvenike?

- Mi na Fakultetu nismo zadovoljni načinom educiranja kadrova za pravosuđe, ali ne stoga što je sam program loš, iako su i njemu potrebne neke promjene, nego zato što studenti nisu orijentirani na studiranje, već na puko polaganje ispita. Moramo im promijeniti taj mentalitet. Dok će im god biti važno samo položiti ispit, oni neće studirati pravo, oni će ga samo učiti kako bi pokazali profesoru da su nešto naučili i zatim će to nastojati što prije zaboraviti. No, predlažem da ne razgovaramo istodobno o slabo educiranim pravicima, lošim sucima i još lošijim zakonima, jer ćemo tako dobiti krivu sliku, mnogo crnju od stvarnosti u kojoj ima izvanrednih sudaca, odličnih studenata i fantastično dobrih zakona.

Ustav iz 1990. je odlična podloga za vladavinu prava

● Da, no pitanje je jesu li oni iznimka ili pravilo?

- Ne. Pitanje je kako dolaze u međusobno suglasje. Dobar zakon, a ima ih dosta, počevši od Ustava kao najvišeg među njima, treba dati u ruke dobrim sucima koji su studij prava završili ovdje, a ne u nekoj drugoj državi. To se može postići sustavno i upravo to su i ciljevi ove Akademije, što je vidljivo i iz članka 7. našeg Statuta.

● Koliko članova Akademija zasada ima?

- Zasada imamo 51 člana utemeljitelja, a imat ćemo ih najviše 140 od oko 220 znanstvenika iz pravnih znanosti. Već sad je zastupljeno svih 14 pravnih grana, od povijesti do radnog i socijalnog prava.

● S obzirom na bogatu prošlost, kakva je budućnost hrvatske pravne znanosti?

- Nadam se da je budućnost uspješnom premošćivanju kraćih razdoblja u kojima ona nije bila na naročitoj visini. Dakle, ako imamo snažna uporišta s kraja 19. i iz nekih dijelova 20. stoljeća, onda se trenutačna lutanja što traju godinama mogu premostiti, kako bismo zadržali kontinuitet i vratili se tamo gdje smo u Europi bili u 19. stoljeću kad je Derečin radio svoj projekt Kaznenog zakona kao jednog od najmodernijih u Europi. Nakon nekih loših rješenja i pravnih »crnih točaka« tijekom 20. stoljeća, stigla je 1990. godina. Tada smo napokon dobili Ustav kao izvanrednu podlogu za vladavinu prava i pravni sustav koji pripada Hrvatima kao dijelu srednje Europe. Stoviše, svi hrvatski zakoni koji su od 1990. godine do danas doneseni na temelju Ustava iz 1990. godine, istovremeno su i u skladu s temeljnim koncepcijama Vijeća Europe.

A to što se sad govori o potrebi usklađivanja naše pravne regulative sa zakonima EU-a, mislim da će taj posao biti kvantitativno daleko manji od očekivanog. Ističem da neki dijelovi našeg zakonodavstva spadaju u sam vrh svjetske pravne znanosti, u što se u najvećem dijelu ubraja i Kazneni zakon, kao posljednji zakon u svijetu donesen u prošlom mileniju.

To je jedan od najboljih suvremenih zakona uopće, dok je, naravno, pitanje njegove provedbe nešto sasvim drugo.

Neki suci puštaju da »pravne kvržice« narastu do metastaze!

● Kakvo je trenutačno stanje pravne znanosti u Hrvata, kojim ste granama više, a kojima manje zadovoljni?

- Naša pravna znanost ulaže mnogo truda, ali dosta parcijalno, jer ga raspoređuje po specijalnostima. Ima dosta uspješnih intergranskih istraživanja, ali nisu ni dovoljno provedena ni korištena. Ne mogu reći koje su grane bolje ili lošije od drugih. Sve su postigle najviše u danim uvjetima, no interferencija i koherencija cjelokupne znanosti nije postignuta zato što su istraživanja vođena prema potrebama i ciljevima svake pojedine grane. Uzmimo za primjer obiteljsko pravo. Ako govorimo o nasilju u obitelji, razvodu, zaštiti i socijalnom statusu nezbrinute djece, stambenim prilikama mladih... koliko je u to uključeno pravnih grana, a onda zbog počinjenog teškog kaznenog djela sve često završi u kaznenom pravu. Uz to, zanemarujemo važnost sitnih sporova, što je često kobno. Jedno smetanje posjeda, služenje puteljkom na livadi ili uskim prolazom u zgradi uspoređujem i doživljam kao malu kvržicu na dojci kod karcinoma dojke. Ako se kvržica pravodobno ne izliječi, kap će jednom prelići čašu i narasti do ubojstva.

● U redu, no naši liječnici danas prilično uspješno odstranjuju kvržice. Kakvi su »kirurzi« hrvatski pravnici?

- Mislim da se neki ekspeditivni sudovi rješavaju tih kvržica vrlo uspješno, a neki, pak, čekaju da narastu sve do metastaze.

● Kako u tom svjetlu komentirate najavu uvođenja licencnih sudaca koji bi pomogli u rješavanju zaostalih sudskih predmeta, čiji je broj premašio dva milijuna?

- Uz neke nužne korekcije, temeljna ideja predsjednika Vrhovnog suda Ivica Crnića je prihvatljiva, ali mora biti kompatibilna s drugim elementima. Tako, primjerice, nova, ambiciozna ministrica pravosuđa predlaže veći broj savjetnika za drugostupanjске sudove koji bi sucima u postupku pripremali predmete. Kombinacija licencnih sudaca uz snažnije inzistiranje na savjetnicima je odlična zamisao. Ja bih već sada, po hitnom postupku, a za sprječavanje požara u pravnom sustavu, u proračunu za 2002. godinu izdvojio svotu za 50 savjetnika, pa barem i za dvije godine, baš kao da je zaista riječ o nabavci dva kanadera za gašenje požara u turističkoj sezoni.

»Dobrih sudaca je premalo«

● Tko je u pravu, Ivica Crnić koji kaže da je sudaca premalo, ili pak predsjednik Mesić tvrdeći da je sudaca previše te da je znan dio njih - nekompetentan?

- Ne bih htio arbitrirati između Predsjednika Republike i predsjednika Vrhovnog suda, no mislim da je došlo do nesporazuma u tumačenju njihovih izjava. Nedvojbeno je da sudaca ima - premalo. To se posebice odnosi na one kvalitetne, jer su nedovoljno kvalitetni popunili previše mjesta. Na svom sam životnom putu prije 30-ak godina bio u mogućnosti rasprijetiti i odlučivati o sudacima normama, koje su nakon toga definitivno zloporabljene. Za suce ne smiju postojati norme od, primjerice, 30 spisa mjesečno. Tada uspostavljene orijentacijske norme bile su i trebale biti tek sredstvo za utvrđivanje koliko je sudaca potrebno jednom sudu. Ako je negdje zbog godišnjeg priljeva predmeta potrebno 30 sudaca u većem sudu, ili 10 u manjem, onda će jedan od njih temeljem međusobne raspodjele posla jedan kazneni predmet rješavati dva mjeseca, dok će drugi za to vrijeme riješiti oko 120 privatnih tužbi. Zajedno će u prosjeku riješiti 60 predmeta, a je li netko bio lijen, ocijenit će predsjednik suda, ne uzimajući u obzir norme, već sučeve mogućnosti. U tome i jest problem, suci se nikako ne smiju boriti za norme.

